

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta (HE 118/2021 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty perustuslakivaliokuntaan, sivistysvaliokuntaan ja talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Eduskunta-aloite

Esityksen yhteydessä valiokunta on käsitellyt seuraavan aloitteen:

- Lakialoite LA 28/2021 vp Sari Sarkomaa kok ym. Lakialoite laiksi tartuntatautilain 58 d §:n kumoamisesta

Lausunnot

Asiasta on annettu seuraavat lausunnot:

- sivistysvaliokunta SiVL 12/2021 vp
- talousvaliokunta TaVL 25/2021 vp
- perustuslakivaliokunta PeVL 28/2021 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- osastopäällikkö Taneli Puumalainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Maija Neva, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Paula Tiittala, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylitarkastaja Oona Mölsä, Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- johtaja Mika Salminen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- infektiosairauksien linjajohtaja, ylilääkäri Asko Järvinen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri
- professori Olli Vapalahti, Helsingin yliopisto
- koronavalmistelun yhteyspäällikkö Hanna Laine, Helsingin kaupunki
- pääsihteeri Rosa Meriläinen, Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- toimitusjohtaja Timo Lappi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp

- juristi Mirkka Kivilehto, Muusikkojen liitto
- johtaja Maria Sahlstedt, Tapahtumateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Kirkkohallitus
- Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL)
- Suomen Kuntaliitto
- Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri
- Suomen kunto- ja terveysliikuntakeskusten yhdistys SKY ry
- Messu- ja tapahtumajärjestäjät ry
- Music Finland ry
- Suomen Filmikamari ry
- Suomen Näyttelijäliitto ry
- Suomen Olympiakomitea
- Suomen Teatterit ry
- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilain väliaikaisesti voimassa olevaa asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytyksiä covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi koskevaa pykälää. Pykälästä poistettaisiin lähikontaktin tarkka määritelmä sekä soveltamisen kriteerinä käytetty ilmaantuvuusluku. Lisäksi ehdotetaan, että soveltamiskriteeriä tartuntaryppäiden osalta tarkennettaisiin siten, että pykälän mukaisen päätöksen tekeminen edellyttäisi, että alueella olisi todettu merkittäviä tartuntaryppäitä, jotka aiheuttaisivat merkittävän riskin uusien tartuntojen laajaan leviämiseen alueella.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Lakialoite

LA 28/2021 vp. Lakialoitteessa ehdotetaan säädettäväksi laki, jolla kumotaan voimassa oleva tartuntatautilain (1227/2016) 58 d §. Lain on tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilain väliaikaisesti voimassa olevaa 58 d §:ää poistamalla siitä lähikontaktin tarkka määritelmä sekä soveltamisen kriteerinä oleva ilmaantuvuusluku. Lisäksi ehdotetaan, että soveltamiskriteeriä tartuntaryppäiden osalta tarkennetaan siten, että 58 d §:ssä tarkoitetun päätöksen tekeminen edellyttää, että alueella on todettu mer-

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp

kittäviä tartuntaryppäitä, jotka asiantuntija-arvion mukaan aiheuttavat merkittävän riskin uusien tartuntojen laajaan leviämiseen alueella.

Esityksen mukaan (s. 6) tavoitteena on nykyistä sääntelyä paremmin turvata oikeutta elinkeinonharjoittamiseen ja työhön kannattavalla tavalla vaarantamatta kuitenkaan covid-19-taudin leviämisen ehkäisemistä sekä siitä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Lisäksi tavoitteena on edelleen turvata ihmisten henkeä ja terveyttä sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen riittävyyttä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esityksen tavoitteita perusteltuina. Valiokunta toteaa, että tartuntatautilain 1 §:n mukaan tartuntatautilain säännösten tarkoituksena on ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja. Siten valiokunta korostaa, että tartuntatautilain muutosten yhteydessä tulee arvioida varsinaisen tautien leviämisen ehkäisyn lisäksi laajasti rajoitusten yhteiskunnalle aiheuttamia kokonaishaittoja.

Lähikontaktin määritelmän muuttaminen

Esityksessä ehdotetaan, että tartuntatautilaista kumotaan 58 d §:n 4 momentti, jossa säädetään lähikontaktin määritelmä. Muutos tarkoittaa hallituksen esityksen mukaan (s. 11) sitä, että myös jatkossa viranomaisten tulee pykälän 1 momentin mukaisia päätöksiä tehdessään ottaa huomioon lähikontaktin välttäminen silloin, kun pykälässä säädetty edellytykset tilojen käytön rajoittamiseksi täyttyvät. Viranomaisten olisi kuitenkin nykyistä kategorista sääntelyä joustavammin mahdollista ottaa erilaiset tilat ja käyttötarkoitukset päätöksessään huomioon.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan epidemiatilanne on tartuntamäärien perusteella edelleen vaikea, mutta tartuntojen vaikutukset yhteiskuntaan ovat aiempia aaltoja huomattavasti vähäisempiä, kun mitataan sairaalahoitoon joutuvien potilaiden tai tautiin kuolleiden määriä. Valiokunta pitää siten ehdotettua lähikontaktin määritelmän poistamista lähtökohtaisesti perusteltuna.

Valiokunta kuitenkin toteaa, että asiantuntijakuulemisissa on esitetty kritiikkiä siitä, että rajoituksia koskevat väliaikaisesti voimassa olevat tartuntatautilain säännökset ovat osoittautuneet käytännön soveltamisessa vaikeaselkoisiksi ja monitulkintaisiksi. Kuulemisen perusteella myös nyt ehdotettu muutos herättää huolen siitä, selkeyttääkö ehdotus sääntelyä vai aiheuttaako säännöksen joustavuuden lisääminen enemmän tulkinnanvaraisuutta säännöksen soveltamisessa. Asiantuntijakuulemisissa tuotiin esiin huoli siitä, että lähikontaktin määritelmän poisto jättää päätöksentekoon laajan harkintavallan, mikä voi lisätä alueellista epäyhdenvertaisuutta, kun selkeää kriteeriä lähikontaktille ei ole.

Valiokunnan kuulemisissa tuotiin esiin myös tartuntatautilain 58 d §:n ongelmallinen ja epäselvä suhde yhtäältä 58 §:n tarkoittamiin päätöksiin sekä toisaalta 58 c §:n edellytyksiin, jotka ovat voimassa suoraan lain nojalla ilman erillisiä päätöksiä. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saamissa rajoitusten kohteena olevien toimialojen edustajien asiantuntijalausunnoissa 58 d §:n poistaminen saa laajaa kannatusta.

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp

Perustuslakivaliokunta toteaa lausunnossaan (s. 4), että sosiaali- ja terveysvaliokunnan olisi syytä tarkastella, mahdollistaisiko nopeasti muuttuva epidemiatilanne myös nyt muutettavaksi ehdotetun 58 d §:n kumoamisen.

Myös sivistysvaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota ehdotetun 58 d §:n tulkinnanvaraisuuteen sekä edellä todettuihin ongelmiin ja esittää sääntelyn selkeyttämiseksi sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että se harkitsee mahdollisuutta kumota tartuntatautilain 58 d § ottaen huomioon tartuntatautilain muut väliaikaisesti voimassa olevat korona-ajan rajoitustoimia varten säädetyt pykälät sekä lain 58 §:n (s. 2—3).

Talousvaliokunta puoltaa (s. 3) esityksessä valittua sääntelyratkaisua korostaen, että sääntelyratkaisun ja toimeenpanon tulee varmistaa lakimuutoksen tavoitteiden toteutuminen.

Säännöksen kumoamista on hallituksen esityksen mukaan (s. 8) pohdittu valmistelussa yhtenä vaihtoehtoisena toteutustapana. Kumoamista ei kuitenkaan ole hallituksen esityksessä ehdotettu, koska covid-19-pandemian jatkuessa voimakkaana ja väestön rokotuskattavuuden ollessa yhä puutteellinen, on epidemian leviämisen estämiseksi välttämätöntä, että aluehallintovirastoilla ja kunnan toimielimillä on tarvittaessa mahdollisuus päättää asiakasmäärärajoituksesta, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyistä tai muista toimenpiteistä, joilla lähikontaktin syntyminen voidaan välttää.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että tartuntatautilain koronaepidemian leviämisen estämiseksi säädetyt väliaikaiset rajoitussäännökset ovat kytköksissä toisiinsa ja niistä muodostuu kokonaisuus, jota sovelletaan portaattaisesti tilanteen niin edellyttäessä. Valiokunta toteaa, että lain 58 d §:n soveltamisen kynnys on pykälän säätämisen yhteydessä todettu korkeaksi ja ehdotetulla muutoksella soveltamiskynnystä entisestään nostettaisiin. Epidemian kulkuun liittyy aina väistämättä ennakoimattomuutta, joten valiokunta pitää tärkeänä, että 58 d §:n mukaisia päätöksiä on sen soveltamisedellytysten täytyessä mahdollisuus tehdä, jos epidemiatilanne pahenisi ja lain 58 c §:n toimenpiteet eivät olisi riittäviä.

Jos säännös poistettaisiin kokonaan lain keinovalikoimasta, viranomaisten käyttöön jäisi ainoastaan joko 58 g §:n tarkoittama tilojen sulkeminen taikka 58 §:n tarkoittama tilojen sulkeminen tai tilaisuuksien kieltäminen silloin, kun näiden pykälien soveltamisen edellytykset täyttyisivät. Nämä säännökset eivät kuitenkaan kata kaikkia tilanteita ja tiloja, joissa epidemian pahentuessa tai uusien muuntautuneiden viruskantojen aiheuttaman terveysriskin vuoksi voisi olla tarpeen ottaa rajoitustoimenpiteitä käyttöön ihmisten hengen ja terveyden suojelemiseksi. Molemmissa edellä mainituissa pykälissä säädetään lisäksi pykälän sanamuodon mukaan voimakkaammista rajoituksista (sulkeminen ja kieltäminen) kuin 58 d §:ssä, joka kuitenkin mahdollistaa tapahtumien järjestämisen ja tilojen auki pitämisen tietyin rajoituksin. Valiokunta pitää siten hallituksen esityksessä ehdotettua sääntelyä perusteltuna. Valiokunta yhtyy kuitenkin perustuslakivaliokunnan näkemykseen (s. 4) siitä, että valtioneuvoston on tarkoin seurattava sääntelyn vaikutuksia, ja toteaa, että tarvittaessa on valmisteltava sitä koskevat säännösmuutosehdotukset.

Lisäksi valiokunta kiinnittää huomiota lähikontaktin määritelmän poiston johdosta ilmenevään tulkinnanvaraisuuteen liittyvään huoleen ja toteaa, että esityksen perusteluissa annetaan laintulkintaa varsin voimakkaasti ohjaavaa merkityssisältöä muutetulle 58 d §:lle. Hallituksen esityk-

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp

sen mukaan (s. 11) "momentin poistamisen tarkoituksena olisi muuttaa lähikontaktin määritelmä tarkoittamaan termin sanamuodon mukaista tulkintaa. Lähikontaktilla tarkoitettaisiin fyysisen kosketuksen lisäksi ainoastaan hyvin lähekkäistä oleskelua esimerkiksi ruuhkaisissa jonotustilanteissa."

Valiokunta toteaa, että perustelujen sanamuoto antaa lähikontaktille varsin kapean merkityssisällön ja siten rajaa säännöksen soveltamisessa käytettävää harkintavaltaa suppean lähikontaktin tulkintaan. Hallituksen esityksen kirjauksen perusteella lähikontaktin määrittelyn voidaan katsoa kaventuvan fyysisen kontaktin lisäksi aiemmasta kahden metrin etäisyydestä ainoastaan hyvin lähekkäiseen oleskeluun, jonka voidaan katsoa olevan luonteeltaan samankaltaista kuin esimerkiksi mainitut ruuhkaiset jonotustilanteet.

Perustuslakivaliokunta toteaa lisäksi (s. 4), että sosiaali- ja terveysvaliokunnan on syytä tarkastella, voitaisiinko sääntelyn päämäärät saavuttaa velvollisuudella järjestää tilojen käyttö siten, että lähikontaktien välttämisen asemesta vähennettäisiin asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden lähikontaktin aiheuttamaa tautiriskiä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että epidemian torjunnan kannalta oleellista on ehkäistä tartunnan riskiä. Lähikontaktin välttäminen on yksi tartuntoja ehkäisevä keino. Tämän perusteella valiokunta ehdottaa, että säännöstä muutetaan siten, että viranomaispäätös kohdistuu lähikontaktin välttämisen sijaan lähikontaktin aiheuttaman tartunnan riskin ehkäisyyn.

Ilmaantuvuusluvun poistaminen

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että 58 d §:n 2 momentissa säädettyjä viranomaisen päätöksenteon kriteerejä muutetaan siten, että säännöksen soveltamiskriteereistä poistetaan covid-19-taudin ilmaantuvuus. Samalla tarkennetaan kunnan tai sairaanhoitopiirin alueella todettujen tartuntaryppäiden kriteeriä siten, että säännöksen soveltaminen edellyttää, että tartuntaryppäät alueella ovat merkittäviä ja ne voisivat aiheuttaa riskin uusien tartuntojen laajaan leviämiseen alueella.

Ehdotettu ilmaantuvuuskriteerin poistaminen on sosiaali- ja terveysvaliokunnan näkemyksen mukaan perusteltua, sillä ilmaantuvuusluvun käytettävyys rokotuskattavuuden noustessa ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan kuvasta enää epidemian kannalta oleellista edellytystä. Valiokunta pitää muuttuneessa tautitilanteessa siten perustellumpana, että hallituksen esityksen mukaisesti päätöksenteon välttämättömyyttä arvioidaan ehdotetulla tavoin merkittävien tartuntaryppäiden muodostumisen perusteella.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että muissa samaan kokonaisuuteen liittyvissä väliaikaisesti voimassa olevissa tartuntatautilain säännöksissä käytetään edelleen ilmaantuvuuslukua rajoitusten edellytyksenä. Tällaisia ovat ainakin 58 f §:n 2 momentin 1 kohta sekä 58 g §:n 2 momentin 1 kohta. Valiokunta korostaa, että sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi tulee kyseistä rajoitusten tarpeellisuutta muuttuneessa epidemiatilanteessa arvioida kokonaisuutena ja valmistella tarvittaessa säädösmuutokset.

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp

Perustuslakivaliokunta kiinnittää lausunnossaan (s. 4) huomiota tartuntaryppäiden merkittävyyden arviointiin ja toteaa, että esimerkiksi yhteiskunnallisilla ja sosiaalisilla tekijöillä sekä yhteiskunnan avoimuuteen liittyvillä näkökohdilla voisi olla merkitystä tässä arvioinnissa. Perustuslakivaliokunnan mukaan tautiryppäiden merkittävyyden arviointiperustetta olisi syytä täsmentää.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että 58 d §:n 2 momentin säännöskohtaisten perustelujen mukaan (s. 10) merkittävillä tautiryppäillä tarkoitettaisiin sellaisia tilanteita, joissa tartuntaketjuja ei pystyttäisi luotettavasti jäljittämään ja jotka aiheuttaisivat asiantuntija-arvion mukaan merkittävän riskin uusien tartuntojen laajaan leviämiseen alueella. Laajalla leviämisellä tarkoitetaan uusien tapausten merkittävää lisääntymistä ja leviämistä ryppäiden ulkopuolella, mikä vaikeuttaa tapausten jäljitettävyyttä. Harkinta siitä, milloin kyseessä olisi merkittävä tautirypäs, jää päätöksentekijälle, jonka tulee päätöksenteossaan nojautua asiantuntija-arvioon.

Sosiaali- ja terveysministeriöltä saadun selvityksen mukaan tautiryppäiden merkittävyyteen vaikuttavat edellä todetut pykälässä säädetyt edellytykset jäljitettävyydestä sekä merkittävästä laajan leviämisen riskistä. Mikäli tartuntaketjut pystytään jäljittämään, tarkoittaa se sitä, että ne pystytään katkaisemaan tartuntatautilain mukaisten eristämisen- ja karanteenipäätösten avulla. Toisaalta tilanteessa, jossa merkittävää osaa tartunnoista ei pystytä jäljittämään, on todennäköistä, että tartunnat leviävät väestössä laajemmin. Asiantuntija-arvion mukaiseen merkittävään riskiin uusien tartuntojen laajaan leviämiseen alueella puolestaan vaikuttavat paikalliset olosuhteet, esimerkiksi missä väestöryhmissä, tilanteissa ja tiloissa tartuntoja havaitaan, kuinka paljon tartuntoja havaitaan ja miten määrä on kehittynyt. Lisäksi asiantuntija-arvioon vaikuttaa tieto leviävistä viruskannoista ja niiden ominaisuuksista.

Saadun selvityksen mukaan säännöksessä tarkoitettu tautiryppäiden merkittävyys liittyy keskeisesti esimerkiksi uhkaan siitä, että tautiryppäät tai niiden nopea laajeneminen lisäävät riskiä tartuntataudin hallitsemattomalle väestöleviämiselle, hyvinvointipalvelutarpeen merkittävälle kasvamiselle tai hengen ja terveyden vaarantumiselle. Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että terveydenhuollon kantokyvyn ja voimavarojen riittävyyden vaarantuminen on olennaista tautiryppäiden merkittävyyden ja rajoitusten tarpeellisuuden arvioinnissa.

Rajoitusten ja niiden vaikutusten kokonaisarvioinnin tarve

Sosiaali- ja terveysvaliokunta korostaa, että epidemiatilanteen vaikutuksissa tapahtuneiden muutosten johdosta rajoitustoimenpiteiden tarpeellisuutta ja perustaa tulisi arvioida uudelleen nyt ehdotettuja muutoksia laajempaan kokonaisuuteen. Arvioinnin tarve kohdistuu yhtäältä koronaepidemian torjuntaa koskevan väliaikaisesti voimassa olevan tartuntatautilain sääntelyn kokonaisuuteen sekä toisaalta toistaiseksi voimassa oleviin tartuntatautilain säännösten muutostarpeisiin. Valiokunta painottaa, että rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamia kokonaishaittoja suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn on tarpeen punnita kokonaisarviona kaikki rajoitustoimet huomioon. Olennaista on myös arvioida pitkän aikavälin yhteiskunnalliset vaikutukset. Kokonaisarvioinnin tarvetta lausunnoissaan korostivat myös perustuslakivaliokunta (s. 3), sivistysvaliokunta (s. 3) sekä talousvaliokunta (s. 4—5).

Perustuslakivaliokunta on painottanut koronavirusepidemian aikana myös tarvetta varmistaa perusoikeuksien toteutuminen asianmukaisella ohjeistuksella (ks. esim. PeVM 5/2021 vp, kappale

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp

16, PeVM 14/2020 vp, s. 6). Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy perustuslakivaliokunnan näkemukseen (s. 5) siitä, että asianmukainen ohjeistus on nyt ehdotettavan sääntelyn kohdalla erityisen merkityksellistä lain yhdenvertaisen soveltamisen turvaamiseksi oikeudellisesti samanlaisissa tapauksissa.

Talousvaliokunta ja perustuslakivaliokunta ovat korostaneet elinkeinovapauden sekä eri toimijoiden yhdenvertaisuuden tärkeyttä. Mikäli rajoitustoimia joudutaan ottamaan käyttöön, alan toimijoiden taloudellisten menetysten korvauksista on huolehdittava asianmukaisesti. Taloudelliset menetykset voitaisiin tulevaisuudessa korvata esimerkiksi mahdollisen uuden kustannustukilainsäädännön avulla.

Lakialoite

Valiokunta pitää edellä esitetyin perustein tarpeellisena, että lainsäädännössä on edelleen mahdollisuus 58 d §:n mukaisin päätösin epidemiatilanteen niin vaatiessa torjua tartuntojen leviämistä. Siten valiokunta ei kannata lakialoitteen mukaista pykälän poistamista ja ehdottaa aloitteen hylkäämistä.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

Laki tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta

58 d §. Asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytykset covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi. Valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin sanamuotoa muutetaan siten, että viranomaispäätös kohdistuu lähikontaktin välttämisen sijaan lähikontaktin aiheuttaman tartunnan riskin ehkäisyyn.

Valiokunta ei pidä tarkoituksenmukaisena pykälän 1 momentin velvoitetta selostaa päätöksessä, mitä lähikontaktilla tarkoitetaan, ja ehdottaa sen poistamista. Sanamuoto voi 4 momentin kumoamisen jälkeen johtaa tulkintaan, jonka mukaan säännös antaisi päätöksentekijälle toimivallan määrittää lähikontakti hallituksen esityksen perusteluista poiketen hyvin laajaa harkintavaltaa käyttäen. Esityksen perusteluissa (s. 11) lähikontaktin todetaan tarkoittavan joko fyysistä kosketusta tai ainoastaan hyvin lähekkäistä oleskelua esimerkiksi ruuhkaisissa jonotustilanteissa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 118/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Eduskunta hylkää lakialoitteeseen LA 28/2021 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan tartuntatautilain (1227/2016) 58 d §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on laissa 447/2021, ja
muutetaan 58 d §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 447/2021 seuraavasti:

58 d §

Asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytykset covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi.

Jos on ilmeistä, että 58 c §:n mukaiset ja muut jo toteutetut toimenpiteet eivät ole riittäviä ja jos covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi 2 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä on välttämätöntä, kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin voi antaa toimialueellaan kaikkia 5 momentissa tarkoitettuja toimijoita velvoittavan päätöksen, jonka mukaan yleisölle avoimien tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitettujen tilojen käyttö on järjestettävä siten, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden lähikontaktin aiheuttama tartunnan riskiä voidaan ehkäistä. Päätöksestä on käytävä ilmi, että toimija voi toteuttaa velvoitteensa asiakasmäärää rajoittamalla, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin taikka muulla toimintansa erityispiirteet huomioon ottavalla tavalla. Päätöksessä on lisäksi selostettava, mitä yleisölle avoimilla ja rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitetuilla tiloilla sekä lähikontaktilla tarkoitetaan. Aluehallintovirasto voi tehdä alueellaan vastaavan päätöksen, jos toimenpiteet ovat välttämättömiä usean kunnan alueella. Kunnan tekemässä samanaikaisesti voimassa olevassa päätöksessä asetetut velvoitteet täydentävät kunnan alueella voimassa olevia aluehallintoviraston päätöksellä asetettuja velvoitteita.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös saadaan tehdä, jos kunnan tai sairaanhoitopiirin alueella todetaan merkittäviä tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka aiheuttavat asiantuntija-arvion mukaan merkittävän riskin uusien tartuntojen laajaan leviämiseen alueella.

(4 mom. kumotaan)

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp

Helsingissä 16.9.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Terhi Koulumies kok
jäsen Merja Kyllönen vas
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Päivi Salo

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp
Vastalause

Vastalause

Perustelut

Arvioimme, että nykyisessä epidemiatilanteessa rokote kattavuudet huomioon ottaen nykyisestä tartuntatautilain 58 d §:stä on mahdollista luopua, jolloin myös ongelmallinen kahden metrin vähimmäisetäisyyskriteeri, lain tulkintaepäselvyydet ja epäoikeudenmukainen elinkeinonharjoittajien kohtelu voidaan tämän ongelmallisen alapykälän osalta poistaa. Hallituksen esitys 58 d §:n muutoksesta ei poistaisi ongelmia, päinvastoin lisäisi niitä ja yritysten ja eri toimijoiden epävarmuutta.

Suurin osa asiantuntijoista on tartuntatautilain 58 d §:n kumoamisen kannalla

Asiantuntijakuulemisissa on esitetty kritiikkiä siitä, että rajoituksia koskevat väliaikaisesti voimassa olevat tartuntatautilain säännökset ovat osoittautuneet käytännön soveltamisessa vaikeaselkoisiksi ja monitulkintaisiksi. Myös hallituksen esityksen ehdotettu muutos on herättänyt huolen siitä, että muutos voisi lisätä tulkinnanvaraisuutta säännöksen soveltamisessa. Tuotiin esiin huoli myös siitä, että lähikontaktin määritelmän poisto jättää päätöksentekoon laajan harkintavälän, mikä voi lisätä alueellista epäyhdenvertaisuutta, kun selkeää kriteeriä lähikontaktille ei ole. Tartuntatautilain 58 d § on ongelmallinen ja epäselvä suhteessa yhtäältä 58 §:n tarkoittamiin päätöksiin sekä toisaalta 58 c §:n edellytyksiin, jotka ovat voimassa suoraan lain nojalla ilman erillisiä päätöksiä. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan saamissa rajoitusten kohteena olevien toimialojen edustajien asiantuntijalausunnoissa 58 d §:n poistaminen saa laajaa kannatusta. Tapahtumateollisuus ry:n ja MaRa ry:n mukaan selkeintä olisi kumota kokonaan pykälä 58 d § ja siihen jo nykyisellään liittyvä sekä esitetyn muutoksen myötä lisääntyvä sekava sääntely. Myös KULTA ry, Music Finland ry, Suomen Teatterit ry, LiveFIN ry eli tapahtuma-, kulttuuri- ja ravintola-alat yksituumaisesti katsovat, että pykälän poistaminen olisi parempi ratkaisu. Alan toimijat ovat myös huolissaan siitä, että laki käytännössä jättää tulkinnanvaraa, joka voi johtaa sen soveltamiseen hyvin eri tavoin eri osissa maata ja erilaisissa toiminnoissa. Tämä asettaa eri alueiden elinkeinonharjoittajat eriarvoiseen asemaan, heikentää kilpailuneutraalisuutta sekä rajoittaa elinkeinonvapautta. Mielestämme hallituksen esitys vie osittain lainsäädäntöä monitulkintaisempaan suuntaan, joka voi johtaa edellä mainittuihin ongelmatilanteisiin. Katsomme, että lain 58 d §:n poistaminen olisi selkeämpi ratkaisu.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto painotti, että lähikontaktin määrittely tila- ja toimintokohtaisesti ja erikseen aluehallintoviraston päätöksissä olisi käytännössä erittäin vaikeaa ja myös toimivallan kannalta ongelmallista. Aluehallintovirasto totesi lausunnossaan, että toisaalta voisi olla tarpeen harkita 58 d §:n poistamista tartuntatautilaista sellaisena kuin se nyt on ja säätämistä laaja-alaisemmasta toiminnan terveysturvalliseen järjestämiseen liittyvästä velvoitteesta, joka mahdollistaisi kattavampien toimien edellyttämisen kuin 58 c §:ssä on säädetty. Myös Kuntaliiton mukaan esitys jättää runsaasti tulkinnanvaraa pykäläehdotusten soveltamisessa mm. merkittävän tautiryppään ja eri tilojen ja niiden käyttötarkoituksen soveltuvuuden määrittelyn osalta. On riski, että maamme eri alueilla sekä kuntien että aluehallintovirastojen tulkinnat ja päätökset poikkeavat toisistaan ja näin ollen myös eri toimijoiden yhdenvertaisuus vaarantuu.

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp
Vastalause

Perustuslakivaliokunta lausui, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan olisi syytä tarkastella, mahdollistaisiko nopeasti muuttuva epidemiatilanne myös nyt muutettavan 58 d §:n kumoamisen. Myös sivistysvaliokunta kiinnittää lausunnossaan huomiota ehdotetun 58 d §:n tulkinnanvaraisuuteen sekä edellä todettuihin ongelmiin ja esittää sääntelyn selkeyttämiseksi sosiaali- ja terveysvaliokunnalle, että se harkitsee mahdollisuutta kumota tartuntatautilain 58 d § ottaen huomioon tartuntatautilain muut väliaikaisesti voimassa olevat korona-ajan rajoitustoimia varten säädettyt pykälät sekä lain 58 §:n. Tartuntatautilain 58 d §:n kumoaminen on erityisen merkityksellinen kulttuuri- ja tapahtuma-alalle, jonka toiminnasta valtaosa perustuu yleisötalouteen. Kulttuurin ja tapahtumien parissa työskentelevät on ajettu ahtaalle koronarajoituksilla estämällä työn tekemisen edellytykset. Kumoamalla voimassa oleva tartuntatautilain 58 d § voitaisiin edistää tapahtumien järjestämistä sekä parantaa yritysten ja freelancereiden toimeentuloa sekä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta.

Kulttuuri- ja tapahtuma-alalla terveysturvallisuus voidaan taata riittävällä tavalla ilman 58 d §:ää, kuten muillakin toimialoilla.

Säännöksen kumoamista on hallituksen esityksen mukaan pohdittu valmistelussa yhtenä vaihtoehtoisena toteutustapana.

Kokoomus painottaa, että kaikissa rajoitustoimissa on arvioitava niiden yhteiskunnalle ja kansalaisille aiheutuvat kokonaishaitat suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn sekä rajoitustoimien pitkäaikaisvaikutukset. Kokonaisarvioinnin tarvetta lausunnoissaan korostivat myös perustuslakivaliokunta, sivistysvaliokunta sekä talousvaliokunta. On harmillista, että hallitus ei ota huomioon esityksessä kasvomaskien mahdollisuuksia ehkäistä tartuntoja ja mahdollistaa toiminnan aukipitämistä niin pitkään kuin on mahdollista epidemiatilanne huomioiden. Hallitus on valmisteellut koronapassia aivan jälkijunassa.

Tartuntatautilain 58 d §:n kumoaminen on erityisen merkityksellinen kulttuuri- ja tapahtuma-alalle, jonka toiminnasta valtaosa perustuu yleisötalouteen. Kulttuurin ja tapahtumien parissa työskentelevät on ajettu ahtaalle koronarajoituksilla estämällä työn tekemisen edellytykset. Kumoamalla voimassa oleva tartuntatautilain 58 d § voidaan edistää tapahtumien järjestämistä sekä parantaa yritysten ja freelancereiden toimeentuloa sekä taiteen ja kulttuurin saavutettavuutta.

Painotamme, että hallituksen tulee huolehtia taloudellisten menetysten korvauksista kustannustuki 5:n avulla alan toimintamahdollisuuksien parantamiseksi.

Terveysturvallisuuden takaamiseksi on keinoja

Painotamme, että tapahtumien terveysturvallisuus tulee varmistaa myös 58 d §:n kumoamisen jälkeen. Se on mahdollista tartuntatautilain 58 c §:n sääntelyn pohjalta. Asiakkaille ja osallistujille on muun muassa tarjottava mahdollisuus käsien puhdistamiseen sekä riittävän etäisyyden ylläpitämiseen. Tilojen ja pintojen puhdistamista on tavanomaisesta tehostettava. Lainkohdan mukaan toimijan tulee lisäksi järjestää asiakkaiden ja osallistujien oleskelu sillä tavoin väljästi, kuin se kyseisen toiminnan erityispiirteet huomioon ottaen on mahdollista, ja sijoittaa mahdolliset asiakaspaikat riittävän etäälle toisistaan. Kasvomaskien käyttö olisi infektion leviämisen torjunnassa merkittävä työkalu, mutta hallitus ei ole huomionnut sitä lainsäädännössä.

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp
Vastalause

Painotamme myös tartuntatautilain 58 §:n arvioimista kokonaisuutena ja tarvittavien täsmentävien ja eri toimialoja tasapuolisemmin kohtelevien säädösmuutosten tuomista eduskuntaan mahdollisimman pikaisella aikataululla. Kokoomus korostaa myös jatkossa tartuntatautilain kokonaisuudistuksen käynnistämisen tarvetta tulevaisuuden tarpeita ja mahdollisia uusiin tartuntatautiin varautumista varten.

Päätelmä

Katsomme, että nykyisessä epidemiatilanteessa rokotekattavuudet huomioon ottaen nykyisestä tartuntatautilain 58 d §:stä on mahdollista luopua. Samalla ongelmallinen kahden metrin vähimmäisetäisyyskriteeri ja lainkohdan nojalla annetut aluehallintoviranomaisten päätökset tulevat kumotuiksi.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hylätään ja

että hyväksytään uusi lakiehdotus. (Vastalauseen uusi lakiehdotus)

.

Vastalauseen uusi lakiehdotus

Laki

tartuntatautilain 58 d §:n kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan tartuntatautilain (1227/2016) 58 d §, sellaisena kuin se on laissa 447/2021.

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö StVM 21/2021 vp
Vastalause

Helsingissä 16.9.2021

Mia Laiho kok
Pia Kauma kok
Terhi Koulumies kok
Arja Juvonen ps
Minna Reijonen ps